

מתחילים במאלטה

יש הרבה מישחקי־מילים. אבל זה לא מישחק. העולם משתנה במהירות עצומה, וגם למנהיגים יש סחרחורת

היתה זאת חגיגה למישחקי־מילים. כמעט ואי־אפשר היה להימנע מן החרוז "מיאלטה עד מאלטה". בערי־הקט יאלטה, לחוף הים השחור, התכנסו לקראת סוף מלחמת־העולם השנייה שלושת הגדולים — יוזה סטאלין, וינסטון צ'רצ'יל ופראנקלין דלאנו רוזוולט — כדי לגבש הסכם על פניה של אירופה שלאחר־המלחמה.

לאחר מכן, במשך שנים של מלחמה קרה וציד־מכשפות, האשימו אנשי־הימין את רוזוולט בכך ש"מכר" את מיוחד־אירופה לסטאלין. יאלטה נתפסה כאילו היתה מינכן שנייה, שבה מסרו מנהיגים דמוקרטיים חלושים ותימיים את העולם לדיקטטור עריץ.

רוזוולט, כך נאמר, כבר היה חולה (כעבור כמה ימים מת). לא היה לו הכוח לעמוד מול סטאלין הקשות. לכן מסר לסטאלין את כל מיוחד־אירופה — פולין, הונגריה, גרמניה המזרחית, צ'כוסלובקיה ועוד ועוד. כל הטיעון הזה היה שטות. הוא נבע מאי־הבנה יסודית של יסודות הדיפלומטיה. הדיסלומטיה אינה יוצרת עובדות. דווקא היא יכולה רק למסד עובדות קיימות.

העובדה המכרעת, ערב ועידת־יאלטה, היתה שהצבא הסובייטי הוא שמיגר את גייסותיו של היטלר, וככש במהיר גורא את כל אירופה המיוחדת. שום כוח במערב לא היה מסוגל לערער עובדה זאת. הצבא הסובייטי היה בשטח, הוא שלט בארצות האלה, והוא יכול היה לעשות בהן כאות־נפשו.

על סמך המציאות הזאת ניסו רוזוולט וצ'רצ'יל להשיג הסכם, כדי להציל מה שניתן היה להציל. אבל הם לא יכלו לשנות את המציאות.

זאת היתה המציאות של יאלטה — המציאות ששלטה באירופה מאז, במשך 44 שנים.

מציאות זו התערערה עכשיו. לא כתוצאה מדיבורים, אלא בפועל. בשטח. במיקרה או שלא־במיקרה, ועידת־מאלטה גיעתה כמציאות שונה לגמרי. מבחינה זו אין זה רק חרוז בעל צליל נעים־לאוזן. אפשר באמת לקרוא לתקופה הזאת "מיאלטה עד מאלטה".

רעש אדמה

מה השתנה? האימפריה הסובייטית, שנבנתה עלי־די סטאלין, מתמוטטת. יחסיה־כוחות בין שתי מעצמות־העל משתנים במהירות עצומה. לא מפני שארצות־הברית התחזקה לפי־תע, אלא מפני שבברית־המועצות עומדת על כרעית־רגל. כאשר נפגשו סטאלין ורוזוולט ביאלטה, עמדו שניהם מראש מעצמות גדולות וצבאות

צריכים לנצל את חולשתה כדי להשיג עצמאות לארצות מיוחד־אירופה. הנתונים הכלכליים הם שיקבעו, בסופו של דבר, והם כולם לטובת המערב. **זוהי המציאות של מאלטה, 1989. איש לא יכול היה לחלום על כך ביאלטה של 1945.**

סערה בים

הכתבים דיווחו ששני המנהיגים סבלו ממחלת־ים, בגלל הסערה שפקדה את חופי מאלטה. הם נאלצו להעתיק את הפגישות מאוניית־המלחמה של שתי המדינות לאוניית־פאר סובייטית, שנשאה את שמו של הסופר מקסים גורקי.

אולם הסערה בים היתה כאין וכאפס לעורמת המתרחש בעולם.

כי בעולם החדש של מאלטה, הכל משתנה במהירות מסחררת.

כמשך 40 שנות המלחמה הקרה, הכל היה קפוא ומסודר. הכל ידעו מי האויב ומי ה ידיד. הגבולות היו ידועים.

במציאות של המלחמה הקרה, כל פוליטיקאי ידע מה עליו לעשות. כפי שב־ישראל נמרד הכל על פי היחס לערבים, נמרד באמריקה הכל על פי היחס לקומוניסטים. פוליטיקאים עשו קאריירה אם בנו לעצמם תרומית של מי שידועים להילחם ב"איום האדום". ג'ורג' בוש עצמו נבחר לפני שנה בלבד, אחרי שהציג את עצמו כאיש קשות, היוזע להתעמת עם הסובייטים. מתחריו

אדרייס. הצבא הסובייטי שלט במיוחד־אירופה והצבא האמריקאי במערבה. הם הגיעו להסכם לחלוקת־העולם בין שתי המעצמות, מיסוד המצב הקיים.

כאשר נפגשו השבוע ג'ורג' בוש ומיכאיל גורבאצ'וב, היה העולם שונה לחלוטין. יש הברל עצום בין העולם של מאלטה לבין העולם של יאלטה.

בעולם של מאלטה, אין עוד שתי מעצמות־על אדירות בעולם הרוס. קמו לפחות שתי מעצמות חדשות — אירופה המתאחדת ויפאן. עוצמתה של הכלכלה גוברת על עוצמתו של הנשק.

המעצמה הסובייטית קורסת תחתיה. הדיקטטור החדש, מיכאיל גורבאצ'וב, מתמוטט. המדינה אינה מסוגלת לספק את צרכי אזרחיה, ולא־יכולה לשאת באותה העת במעמסה האדירה של חימוש טכנולוגי מודרני, שמחירו עולה מיום ליום.

המתחים הלאומיים בתוך ברית־המועצות עצמה, ררישתם של כמה מחוזות לפרוש ממנה, הזעזועים במדינות אירופה המיוחדת, שאיפתן של הגרורות־מאתמול להינתק ר להיות עצמאיות — כל אלה משמיטים את הקרקע מתחת לרגליו של המנהיג הסובייטי. התפתחות זו היא פנימית, ושום כוח חיצוני לא השפיע עליה. אנשי־הימין באמריקה טוענים כי רונלד רגן תרם לכך תרומה מכרעת, כאשר הגביר את מיוחד־החימוש וכך העמיס על הסובייטים מעמסה נוספת, שלא יכלו לעמוד בה. זהו נימוק מופקפק, מפני שגם ארצות־הברית עצמה נפגעה קשה וירדה ממעמדה לעומת יפאן ואירופה.

זהו גם נימוק מסובך. כי ההיקש ההגיוני הוא שצריכים להמשיך בדרך זו.

מי שסבור כך יכול לטעון: עכשיו יש הזדמנות למוטט את ברית־המועצות כליל. מרוע עלינו לעזור לה בשעת חולשתה? להיפך, עלינו לנצל את חולשתה, להגביר את מיוחד־החימוש, להכריח אותה, לקבל על עצמה מעמסה נוספת, וכך להביא להתמוטטות כל המערכת הסובייטית.

איש אינו מעז לומר זאת בפה מלא, אך הדבר נרמז בשפת־סתרם דיפלומטית. מתנגדי גישה זו, השולטים בווישינגטון, טוענים כי זוהי דרך מסוכנת מדי. כאשר מעצמה אדירה מתמוטטת, עלולים לקום כוחות־הרס אדירים. הכוחות הקיצוניים יכולים להשתלט בברית־המועצות, הדברים יכולים להוביל למלחמת־עולם או להרפתקות מסוכנות אחרות.

האסכולה של בוש, השולטת בווישינגטון, אומרת את ההיפך: צריכים לעזור לגורבאצ'וב. ככל שתהיה ברית־המועצות מתונה יותר, כן ייטב לעולם כולו. אסור להניח לברית־המועצות להתמוטט, פן תבוא שואה.

סבלנותו של העם הסובייטי פגה. אין הוא מוכן עוד לממן צבא אדיר ותעשיית־נשק כבירה כאשר אין מיצרכי־מוזון בתנות. האחרות הסובייטיות נפרצות, המדינות־הגרורות מתרחקות, הכלכלה כמצב של תהו־והוה. גם מדינות כמו יוגוסלביה נמצאות במצב של התפוררות מהירה.

היפאנים מתחזקים במהירות, הגרמנים רוצים להתאחד במדינה שתהפוך שוב למרכז הכוח של אירופה, השוק האירופי הופך למעצמת־על כלכלית.

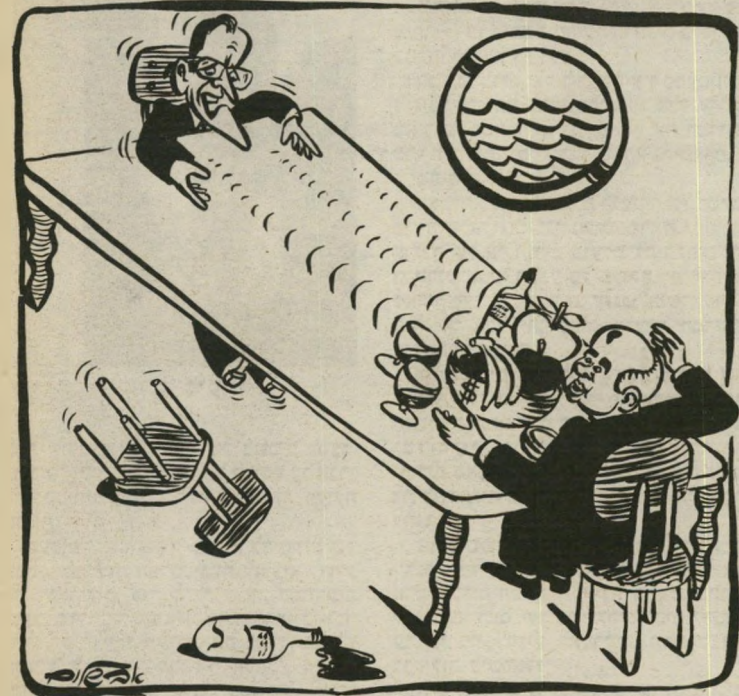
זהו עולם אחר. איש אינו יודע מה יילד יום. הווראויות של המלחמה הקרה מפנות את מקומן לאירודאות גדולה, חובקת־עולם. גם זוהי המציאות של מאלטה.

מונחים בלבד

בתוך אי־הוודאות הזאת יצטרכו גם מנהיגי ישראל, אש"ף והעולם הערבי לכלכל את מעשיהם.

האם דובר עליהם במאלטה? אין ספק שכן. מה אמרו שני המנהיגים על כך זה לזה? איש אינו יודע, ויתכן שאיש לא יידע בדיוק עוד ומן רב.

אין ספק שגם במרחב הזה תרצינה שתי המעצמות הגדולות לדרת מן העץ הגבוה של העימות, לצמצם התהייבויות ומיטרדים. הדיכסוך הישראלי־פלסטיני אינו משרת עוד אף אחת מהן. גם ישראל, גם סוריה, גם לבנון, גם אש"ף הפכו מיטדר בעולם החדש. אין הם עוד "גנכים אסטרטגיים", וגם הנכ"ך

ים סוער

סים הפוליטיים מאבדים במהירות מערכם. כל המנהיגים יצטרכו להתאים את עצמם למצב החדש. אחרת ימצו או את עצמם במידבר צחיח, פוליטי ולכלכלי.

היק מאלטה

ליצנים מלומדים לא יכלו השבוע להתאפק מלהשתעשע במישחקי־מילים נוסף.

ביוון הקדומה היה אתלט, שהתפאר בקפיצה האדירה שקפץ, כביכול, אישם במרחקים, כאן באירוס. מאוינו לעגו לו ואמרו: "המלכה רודוס, כאן תקפץ!" בגירסה הלאטינית אומר הפסוק "היק רודוס, היק סאלטה!"

אחרי ועידת־יאלטה, התלוצצו סטאלין אמר לרוזוולט: "היק יאלטה, היק סאלטה!" השבוע נאמר, כמובן: "היק מאלטה, היק סאלטה!" אבל איש אינו יודע בדיוק לאן לקפוץ.